

Prof. Antonio Meijide Pardo
A CORUÑA.

Mui estimado Profesor:

Desde aquelas misivas que nos cruzamos en febreiro/87, dous e meio anos pasados, volvo a escribir-lle, esta volta non para recabar, senon para fornecer informazon. E relacionada, como entón, ~~con~~ (os Juega/Jueguen.

Veño de ler, co pracer que sempre poño nos seus documentadísimos estudos sobre o pasado coruñés e galego, o seu traballo sobre as Casas de baños marinedizas do século pasado, na Revista "La Coruña" de R. Barbeito, e vexome obrigado a facer-lle, sen ánimo de lucimento mas con vocazon de utilidade, por se lle fosen proveitosas para un ~~sesesim~~ ^{total e} traballo, as seguintes - precisons:

1ª) Se hai na Coruña unha rua que teña tido unha acidentada vida, esa foi a avenida costeira da praia de Riazor. Dendo datas aproximadas, a casa de baños "La Primitiva" ostentou, sucesivamente: c. 1873, Riazor, 5 e 5 duplicado; c. 1880, Rubine, 47/49/51 (incorporada a Rubine como 2ª tramo); c.1925, Buenos Aires, 49 (desafectada de Rubine sen cámbio de numerazon); c.1980, Buenos Aires 7-9 (en que se consumou ^{total e} correctamente dita desafestazon). Baixo esas sucesivas denominazons/numerazons compre procurar mais documentazon no AMB... que foi o que eu fixen inda non hai muito e puiden así redondear a miña informazon, de orixe familiar, até ese momento.

2ª) E aquí ven o concreto: "La Primitiva" non é que estivese fronteira à del, é que é a mesma que fora de Howland e projectara Faustino Domínguez (por certo que entrano en Oza dos Rios hai unha, menor, coa mesma estrutura fachadial); o Howland que, teño idea, morreu dali a pouco (nen debeu dar feito a outra casa de baño do n.º 18: non se referirá "La Ilustración Gallega y Asturiana" do 79 à mesma "Primitiva" e non à número 18? Por certo que consultada a reedizion de "La Ilustración" citada, ²⁾ nen encontrei esa data de 29-7-879 -o n.º. mais próximo é do 30-7-879-, b) nen nese número do 30 ven nada a respeito de nengunha casa de baños: viria nunhas hipotéticas páxinas publicitárias suprimidas na reedizion; ou querería vé. mentar outra das várias "Ilustracións" que houbo?).

Foi mágoa non conectarmos antes de saír ese estudo, - pois teño abondo material, mesmo gráfico, e, concretando, a magnífica fotografía

Dispoña de seu affonso.
Monterroso

Xosé-M^o Monterroso Devesa -Juega

aérea (que figurou na recente exposición sobre a Coruña antiga no Quiosco Alfonso e hoje na exposición do projecto do paseo marítimo, no Palácio Municipal, en ambos os casos sen pé que a identifique!) que é dos últimos anos 20 e que, anacronicamente, foi incluída na "Historia da Coruña" en cómic, á páxina 52, pasada a deseño como fondo do voo do aparello de Lacombe (c.1910), e digo isto porque se, en esencia, está igual o edificio principal, já figura na foto un engadido lateral esquerdo feito en 1926/27 (ver expediente daquel ano no AMC, suscrito polo meu tío-avó Luis Juega).

Tamén teño, espero que por bastantes anos mais e con saúde, a testemuña viva de miña vella, que, junto con dous primos mais (unha en Pontevedra e outro en Madrid, inda que aquí estes días) son, con 78 anos, os que mellor lembran cousas da casa dos avós: ignoro se conservará documentazon outra prima, muito mais nova, mas filla do ^{pen-}último dono, meu aludido tío Luis, veciña nosa,

Pago-lle fincapé no nome "La Primitiva" para sugerir o seu carácter decanos contemporánea do balneario municipal (construída no mesmo 74, non sei desde cando nomeada "Primitiva") e anterior a todos os mais, incluída "La Salud", a eterna rival e que mais recorda a xente: a) por durar algun tempo mais (anos 50), b) por ficar mais inmediata ao centro e mesmo ao areal, practicamente metida nel.

E, para rematar, unhas ligeiras pinceladas de historia de "La Primitiva". Projectado o edificio por Faustino Domínguez a instancias do promotor Guillermo Howland de Quesada, entre 1874 e 1875 construída, aparece en 1877 co nome "La Primitiva", dirixida polo propietario Tomás Velázquez, que - aínda a posuía en 1890 (data do anuncio que se publica no seu artigo). A fins de século era de Antonio Nogueira, propietario que, arruinado, se tería suicidado. En Julio de 1903 adquire-a o Dr. Ramón Juega Charlin (lagés, procedente do Uruguai) a Marcelino García Torrén (apoderado ou albacea de Nogueira?). En Janeiro de 1905 morre, prematuramente, Juega, quedando a finca en poder de unha parte - dos fillos, para acabar sendo, nos anos 20, de exclusiva propiedade do mais novo, o uruguaiño nativo Luis Juega López. Ali aconteceu o sonado suceso do ano 8, en que a poetisa Juana Teresa Juega foi tiroteada polo seu mozo o Tte. Morales, que se suicidou no acto (durando miña tia-avó até os 94!). E ali refugiou L. Juega a seu correligionario, o ex-presidente da Deputazon e deputado a cortes republicano Alfredo Somoza (c.1936), algun dos ^{longos}varios anos que este infortunado político botou oculto na súa cidade, antes de poder fugir, via Franca, para o Uruguai. En 1944 meu tío vende a casa a un tal Loureiro e este mantén a actividade industrial até o 46 en que morre "La Primitiva", logo de 70 anos de exercicio e 40 na maos da familia Juega, o edificio é derrubado c.1952, e hoxe ergue-se ali a casa de vivendas do ex-Instituto Nacional de Previsión.

Co denominado "Chalet Riazor"

font 903